

Affekter och känslor

Inom kulturvetenskapen har känslor och affekt redan en längre tid varit användbara analytiska begrepp. Då man för drygt tio år sedan talade om känslornas och känslöyttringarnas betydelse i samband med analys av olika typer av material eller specifika fenomen, föredrar man idag ofta att tala om affekt. I antologin *Affektit ja tunteet*¹ [Affekter och känslor] använder sig författarna till de separata artiklarna av båda begreppen. Antologin är ett resultat av etnologföreningen Ethnos verksamhet. Ethnos arrangerar årligen seminarier med inbjudna föredragshållare kring aktuella teman. Denna gång, våren 2018, hade seminariet rubriken *Sense and sensibility – ethnology of affect*. Efter själva seminariet sammanställs i regel en bok bestående av ett urval av föredragen, ofta utgående från metodologiska och teoretiska frågor. Så också denna gång.

Böckerna som etnologföreningen Ethnos ger ut används ofta som undervisningsmaterial vid universiteten i Finland och denna antologi är också ett utomordentligt exempel på en sådan möjlighet. Studenterna frågar ofta vad de ska läsa just i relation till temat affekt och känslor och undrar vilket av begreppen de ska använda och vad som är skillnaden mellan dem. Samtidigt som det ter sig lockande att ge entydiga svar – känsla är ett och affekt ett annat – blir svaret i detta fall att det beror på vem du frågar. Så måste det antagligen också vara i kulturvetenskapliga ämnen där begreppsdiskussionen är av grundläggande art.

Antologin består av nio artiklar och en inledning skriven av redaktörerna, vilken jag återkommer till. Artikelförfattarna består av välrenommerade etnologer från både Sverige och Finland. Artiklarna behandlar affekt och/eller känsla i relation till ett flertal intressanta

---

1 *Affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa*, toim. Jenni Rinne Anna Kajander & Riina Haanpää. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry 2000.

teman. Bland annat behandlas barns rädslor gentemot atombomben i intervjuer med personer födda på 1950- och 1960-talet och barns rädslor i relation till klimatförändringen i nutid av Helena Hörnfeldt med hjälp av begreppet emotionella regimer. Marjo Kolehmainen och Taina Kinnunen diskuterar affektiva repertoarer i skriftliga levnadsberättelser om beröring. I äldre material handlar det snarare om bristen på beröring. Hur finländare förhåller sig till minnet av beröring tolkas genom begreppet affektiv ojämlikhet. För en del kan det handla om en energigivande och helande beröring, medan andra levnadsberättelser behandlar traumatiska erfarenheter.

Intressant är också artikeln om hatprat på nätet inom manossfären, det vill säga ett specifikt manligt område. Tuija Saresma menar att hatet producerar en slags toxisk anti-feminism som förstärker manossfärens ideologiskt färgade känslagemenskaper. Detta görs bland annat genom att utesluta kvinnor ur gemenskapen och genom att göra dem till fiender.

Jonas Frykman diskuterar i sin artikel affekt i relation till sommarstugor och arvsskiften. Frykman menar att i dagens värld kan arvsskiften ske ganska odramatiskt med ett undantag – sommarstugan. Han analyserar några frågelistsvar från både Sverige och Finland med avseende på dessa konflikter. Att det blir konflikter just kring sommarstugor menar han beror på att sommarstugorna är ett slags scenograferad drömvärld eller en heterotopi där andra regler än vanligt gäller. Sommarstugorna är platser som upplevs med en sådan affektiv intensitet att de lämnar bestående intryck. Ett sådant intryck kan vara bitterhet då man upplever att arvskiftet skett på ett orättvist sätt. Maja Povržanović Frykmans artikel diskuterar hur vissa föremål framträder som sensitiva föremål (*sensitive objects*) i minnesmaterial. De övriga artiklarna behandlar bland annat affektiva upplevelser i relation till ens hemstad, skam och skuld i handledningssituationer, affekt i arbetsplatsmentorering, samt känslor i en husmors dagbok från förra sekelskiftet.

Det finns orsak att återkomma till begreppen känsla och affekt och användningen av dem i denna antologi. Redaktörerna framhåller att användningen av affekt som begrepp i kulturvetenskap växt fram för att tillfredsställa ett behov av att öppna upp människors sätt att förstå fenomen och situationer, samt att affekter styr vårt sätt att tänka och våra beslut. Behovet att använda sig av begreppet affekt bygger också på att det finns erfarenheter som inte är lätta att beskriva via representationer. Sådana är till exempel då vi blir rörda, upplever en stämning i en viss situation eller då upplevelsen är kroppslig. I inledningen presenterar redaktörerna dels uppfattningar om att känsla och affekt är ett och samma, dels uppfattningen att känsla (eller emotion) är en kulturell tolkning av affekt. Socialpsykologen Margaret Wetherell gör ingen skillnad mellan emotion och affekt och detta synsätt är idag relativt utbrett. Tydligt är också att redaktörerna för denna bok föredrar att använda sig av begreppet affekt. Däremot gör inte alla artikelförfattare det. Till exempel uppfattar Povrzanović Frykman affekt som det som föregår känsla. Att alla författare i antologin inte är överens kan uppfattas som aningen förvirrande. Men man kan också tolka det som respekt för olika vetenskapliga synsätt. Redaktörerna har i sin inledning förtjänstfullt diskuterat begreppen på ett mycket klagörande sätt. Om du väljer att läsa någon artikel rekommenderar jag att du börjar med inledningen för att kunna placera den valda artikeln i en helhet.

Lena Marander-Eklund